

המצוה דוחה שבת, כך גם לו יש כח לדחות שבת (דברי יחזקאל יב, ד). וְנוֹי מצוה' בציצין שאין מעכבין, אין הכוונה ליופי חיצוני כולב נאה וכדומה, שהרי בעיניים גשמיות הערלה אינה מאוסה, רק לפני המקום ברוך הוא ולפני יודעי סוד המצוה, אלא הכוונה לנוי יופי הלכתי, שקיום מצוה בשלימות 'נוי מצוה' הוא (בנין שלמה ב א"ח ג, ו). וממה שהידור מצוה דוחה שבת יש להוכיח שהתנאה לפניו במצוות' הוא דין דאורייתא (מהר"ץ חיות סוכה יא, ב).

ציצית נָאָה, יש גורסים בברייתא 'טלית נאה' (רש"י ב"ק ט, ב, ר"ף סוכה טז, א מדפי הרי"ף ורבינו יונה אבות ב, א), והכוונה לבגד מיוחד למצות ציצית [כטלית המיוחדת לתפילה, וכן בזמננו שלובשים בגד בעל ארבע כנפות רק בשביל קיום המצוה], שאמנם הוא מנהג, אך כיון שעושה כן לכבוד שמים, יש בזה מצות הידור, אבל בסתם בגד בעל ארבע כנפות אין בו הידור מצוה, כי אין הבגד חפץ של מצוה (אגרות משה א"ח א, קפז; הערות הגר"ש אלישיב).

וּכְתוּב בּוֹ לְשִׁמּוֹ, אין הכוונה כתיבה לשם קדושת ספר תורה, שהרי כתיבה לשמה היא הלכה למשה מסיני ולא הידור מצוה, וגם היה לברייתא לומר 'וּכְתוּב בּוֹ לְשִׁמּוֹ', אלא הכוונה לשם ה', לעשות לו נחת רוח (בנין שלמה א, ו), או שיכתוב לשם הבעלים בשליחותו (הדרי דעה י"ד ע"ד). או שאפילו אם יש לו דיו, לשם חיבוב מצוה יקנה דיו מיוחד לספר זה (שפת אמת).

בְּקוֹלְמוֹס נָאָה - מחותך יפה, כדי שהאותיות תהיינה נאות (חדש האביב [לבעל הפלא יועץ], וראה מאירי שגירסתו בברייתא 'ככתיבה נאה' ולא הוזכר 'בְּקוֹלְמוֹס נאה'), או הכוונה שהקולמוס יהיה יפה, כי גם הכתיבה עצמה מצוה היא, ולכן יעשנה באופן מהודר, למרות שההידור לא יראה לאחר גמר הכתיבה (שפת אמת; קסת הסופר ג, ו). וענין הידור המצוה הוא בכתיבה בלבד, אבל בקריאה אין מעלה לקרוא בספר תורה נאה או מהודר יותר, כי תקנת קריאת התורה היתה בשביל לימוד תורה [ראה רמב"ם (תפלה יב, א)], ואין בזה דין 'ואנוהו', אלא די במה שקורא מתוך ספר כשר (קובץ תשובות ג, טו).

וְכֹרְכוּ בְּשִׁירָאֵין נְאִין, לא מדין 'ואנוהו' למצות כתיבת ספר תורה, שהרי הספר עצמו אינו נעשה נאה יותר על ידי השיראים, אלא מדין 'ואנוהו' למצות כבוד התורה (הגר"ז, טסנטיל ניד ב, ב).

אָבָא שְׂאוּל אֹמֵר 'אֲנֹהוּ' הָיִי דוּמָה לּוֹ וְכוּ', אינו חולק על תנא קמא בדין, רק בדרשה (ריטב"א), ויש שפירש, שלאחר דברי תנא קמא שיעשה סוכה נאה לולב נאה וכו', עלול אדם לומר כי די בזה, ויקמץ בנתינת ממון לצדקה, ועל זה אמר אבא שְׂאוּל שצריך לדבוק במידות השם ית', מה הוא חנון ורחום וכו', וגם צדקה יתן כפי יכלתו (מטה אפרים תרכה קצה המטה כה, בשם מהר"י אסאד). ויש סובר שאבא שְׂאוּל חולק, ולדעתו אין חיוב להדר במצוה (חזון יחזקאל בדעת הרמב"ם, שהשמיט דין הידור מצוה).

שְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנַיִם סְדָרִים וְשְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנַיִם בְּזִיכֵין, שסילוק הבזיכין הוא עבודה כקמיצה במנחות, וכן סידור הבזיכין נחשב עבודה [כמבואר ביומא (כד, ב, וראה שם שגם סידור הלחם נחשב עבודה)], וצריך לעשותם דוקא ביד ימין, ולכן צריך כהן לכל בִּזְךְ, לא כן סילוק הלחם שאינו עבודה ואינו צריך דוקא ימין, ומכל מקום הוצרך לשני כהנים משום שששה לחמים הם אומד שיעור משאוי של אדם בינוני (מקדש דוד קדשים כב, ב).

גְּמָרָא. קָל זָמַן שְׂהוּא עוֹסֵק בְּמִילָה חוּזֵר וְכוּ', שאמנם בדיעבד אם גמר לחתוך הערלה יצא ידי מצות מילה אפילו בלא ציצין אלו, אבל כל זמן שלא סילק ידו מן המילה, נחשב כלכתחילה, ומותר לחלל שבת עליהם, שהכל נחשב מעשה אחד של מילה (רש"י, ומשנ"ב שלא, ד).

הַצִּיצִין, שיירי עור הערלה (רש"י), וכן שיירי עור הפריעה (תוס' יבמות עא, ב ד"ה סוף).

פִּירֵשׁ - שאפילו אם כבר סילק ידו מן החיתוך והתחיל לפרוע, נחשב שלא סילק את ידו, שהחיתוך והפריעה הם צרכי המילה, אבל אם סילק ידו אחרי החיתוך והפריעה, נחשב 'פירש'. ואיספולנית וכמון שצריך לתתם על מקום המילה, אינם צרכי המילה אלא צרכי רפואה בלבד. ואם חתך ופרע ולא מצין, יש להסתפק אם נחשב 'פירש', שמא המציצה אינה צורך המילה אלא צורך רפואה, וצ"ע (ריטב"א המיוחס לר"ן להלן).

עַל צִיצִין שְׂאִין מְעַכְבִּין אֶת הַמִּילָה אֵינוֹ חוּזֵר - בשבת, שכיין שפירש, חזרתו אינה השלמת המילה, אלא התחלה חדשה (ריטב"א, א), אבל בחול לכתחילה יחזור גם על ציצין שאין מעכבין (ע"פ רש"י וטור י"ד רסד). ויש סובר, שגם בחול אם פירש אינו חוזר על ציצין שאין מעכבין (רמב"ם מילה ב, ד), ושורש מחלוקתם אם מצות המילה היא רק חיתוך הערלה, ואחרי שכבר גמר לחתוך אין טעם לשוב על ציצין שאין מעכבין שעניינם רק 'הידור מצוה' [כמבואר בגמ' להלן], שהרי אין הידור מצוה ללא מצוה. או שמלבד מה שמצות המילה היא חיתוך הערלה, היא גם מצוה מתמשכת, שענינה להיות מהולים, ועל כן גם אחרי שכבר פירש שיך הידור מצוה לחתוך את הציצין שאין מעכבין (בית הלוי ב מז, א-ב).

■ להלכה, כל זמן שלא סילק ידו מן המילה לחתוך ולפרוע, חוזר אפילו על ציצין שאינם מעכבין, ואם סילק ידו, אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין את המילה, בין בחול ובין בשבת (ש"ע א"ח שלא, ב, וי"ד רסו, ב). וציצין שאין מעכבין בחול - לכתחילה יטול את הציצין הגדולים [כדעת רש"י והטור] (רמ"א י"ד רסד ה, ובאר הגר"א שם, כב; חכמת אדם קמט, ט), ויש סוברים שלאחר שפירש אין צריך לתקנם [כדעת הרמב"ם] (פתחי תשובה שם, טו, בשם שאגת אריה ג, בדעת הש"ע שלא הזכיר שצריך לחזור). ואם חתך ופרע ולא מצין [ספקו של ריטב"א המיוחס לר"ן], צ"ע אם חוזר (משנ"ב שלא, ד).

רְבִי יִשְׁמַעֵאל בְּנוֹ שְׁלֵ רְבִי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה הָיָא וְכוּ', שבתחילה מפשיטים את הפסח עד החזה ואחר כך מוציאים את האימורים, ולדעת רבי ישמעאל אינו יכול לסיים את ההפשט, וכמו כן במילה אם פירש אינו חוזר על ציצין שאינם מעכבין (רש"י), ומה שמבואר לעיל (ק"ו, א) שגם לדעת חכמים בכדי שלא יהיו קדשים מוטלים בבזיון כנבילה אין לגמור את ההפשט אלא בשינוי [שמפשיט בכל פעם קצת מן העור וחותר] שהוא רק איסור דרבנן, לא אמרו כן אלא לשיטת רבי ישמעאל, כלומר, לשיטתנו מותר להפשט בכל אופן שהוא, אבל גם לשיטתך שהפשט רגיל אסור, מכל מקום יפשיט בשינוי (רימב"ן, רשב"א).

אָבָל הָקָא דְּבַעֲיָנָן 'זָה אֵלֵי וְאֲנֹהוּ' הָכֵי נְמִי, שהידור מצוה אינה מצוה כללית בפני עצמה, שאם כן מדוע תדחה שבת, אלא הידור מצוה הוא מדיני כל מצוה ומצוה שתהא מהודרת, וכמו שגוף